

Савченко Д.О., студент,
Факультет менеджменту, транспорту та логістики,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Загрішева Н.В., к.ю.н., доцент

ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Значення господарської відповідальності відіграє важливу роль у механізмі правового регулювання господарських відносин у зв'язку з підвищенням ролі правових засобів у вирішенні певних господарського-правових завдань. Проблеми господарської відповідальності у вітчизняній науці розглядалися в рамках аналізу, зокрема, слід виділити О.М. Вінник, В.К. Мамутова, В.С. Щербини, В.П. Грибанова, Г.В. Пронської та інших [1, 2].

Мета цієї роботи полягає у дослідженні господарської відповідальності.

У широкому розумінні господарська відповідальність розглядається як застосування заходів державного примусу. Вона спрямована саме на відновлення майнового становища постраждалої сторони шляхом стягнення на її користь певної грошової суми. На погляд В.К. Мамутова, господарська відповідальність – це зазнавання господарським органом несприятливих економічних наслідків безпосередньо в результаті застосування до нього передбачених законом санкцій економічного характеру [4, с. 27]. Цей погляд підтримано законодавчо у ст. 216 Господарського кодексу України – учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених Кодексом, іншими законами та договором.

Розповсюдженою є думка, що господарська відповідальність виступає у формі додаткового обов'язку, що покладається на зобов'язаного суб'єкта після порушення ним зобов'язання. Як зауважив В.П. Грибанов, для виникнення у правопорушника додаткового обов'язку потрібні не тільки наявність факту порушення зобов'язання, але й волевиявлення кредитора по притягненню до відповідальності [5]. Чинне законодавство також підтримує таку думку. Однак, Господарський кодекс України допускає з одного боку, суб'єкти господарювання, який завдав збитків повинен їх відшкодувати до пред'явлення претензії чи звернення до суду (ч. 1

ст. 222 ГКУ), з іншого боку – постраждала сторона може й не застосовувати до боржника санкції [3].

На нашу думку, господарська відповідальність у сфері господарсько-правових відносин є основним обов'язком для сторін цих відносин, оскільки виникає лише в даній сфері і тому носить першочерговий характер. Звісно, господарська відповідальність містить ознаки юридичної відповідальності: державний примус, фактична підстава застосування господарської відповідальності – правопорушення, поява негативних наслідків та обмежень та інші.

Підтримуючи думку О.М. Вінник, господарська відповідальність має й специфічні риси: сфера застосування – господарські правовідносини, юридична підстава – акти господарського законодавства та господарські договори, суб'єкти господарської відповідальності, презумпція вини порушника та особливості визначення вини, спрямованість переважно на майнову базу правопорушника і лише в окремих випадках – на особу порушника, порядок застосування – залежно від виду та форми господарської відповідальності (судовий, безпосередньо кредитором в оперативному порядку, спеціальний – уповноваженими органами) тощо [1]. Саме специфічні риси дають змогу зробити висновок, що першочерговим повинно бути застосування спеціальної відповідальності – господарської, а потім загальної – юридичної відповідальності.

Господарська відповідальність породжує передбачені законом або договором майнові наслідки. Це обумовлено тим, що суб'єкти господарювання несуть переважно майнові витрати при застосуванні до них господарських санкцій, тому господарська відповідальність набуває майнового характеру. На наш погляд, необхідно зазначити наслідки з організаційним характером, наприклад, анулювання ліцензії (ст. 239 ГКУ), скасування державної реєстрації (ст. 248 ГКУ) та інші.

Після виникнення господарських правовідносин міра відповідальності може набувати певних змін. Це стосується визначення форм та розмірів відповідальності в договорі, оскільки сторони конкретизують негативні наслідки, яких може зазнати сторона після вчинення правопорушення. Проте, якщо такі санкції є закріпленими в імперативних нормах закону, то реакція держави на правопорушення співпадатиме з наслідками, яких повинен зазнати правопорушник.

Таким чином, господарська відповідальність являє собою самостійне наукове поняття, яке сформоване на основі загальних ознак юридичної відповідальності та своїх специфічних рис,

покликана запобігати господарським правопорушенням в механізмі правового регулювання.

Література

1. Вінник О.М. Господарське право: навч. посіб. 2-ге вид., змін. та доп. Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 766 с.
2. Щербина В.С. Господарське право: підруч. 4-те вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 640 с.
3. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Мамутов В.К., Овсиенко В.В., Юдин В.Я. Предприятие и материальная ответственность. Киев: Наукова думка, 1971. 190 с.
5. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав. Москва: Статут, 2000. 411 с.

УДК 346.11(043.2)

Соколенко Д.А., студентка,
Факультет транспорту, менеджменту та логістики,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Загрішева Н.В., к.ю.н., доцент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НЕКОМЕРЦІЙНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Некомерційна господарська діяльність здійснюється суб'єктами господарювання державного або комунального сектору економіки в галузях (видах діяльності), де відповідно до Господарського кодексу України (далі – ГК України) забороняється підприємництво, на основі рішення відповідного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування. Некомерційна господарська діяльність може здійснюватися також іншими суб'єктами господарювання, яким здійснення господарської діяльності у формі підприємництва забороняється законом.

У свою чергу, ч. 1. ст. 52 ГК України некомерційне господарювання визначається як самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку. Правове регулювання некомерційного господарювання обмежується лише вказівкою на організаційні форми здійснення